

SZERENCSEI

HÍREK

KÖZÉLET () SZABADIDŐ () KULTÚRA

2016. 10. 21. ÜNNEPI SZÁM INGYENES

GONDOLATOK A SZERENCSI 1956-RÓL

Minden közösségnek szüksége van kapaszkodókra, vagy olyan viszonyítási pontokra, melyekre támaszkodhat.

Nekünk, magyaroknak nem kell sokat keresgelnünk a múltunkban, hogy olyan eseményeket, olyan pillanatokot találjunk, amelyek erősítették a magyarság egységes nemzeté válását. Hosszan sorolhatnánk azoknak a sorsfordító történelmi

eseményeknek a sorát, melyek nemcsak hazánk, de Európa szempontjából is meghatározó erővel bírnak. Már az általános iskolás történelemtankönyvek oly sok történetet írnak le, melyeknek már a töredékével sok más szomszédos nemzet is méltán büszkélkedhetne.

Közvetlen felmenőink és a mi számunkra ilyen meghatározó pillanat az 1956-os forradalom és rövid szabadságharc országos és helyi eseménysora. Még az én korosztályom is abban nőtt föl, hogy a hazug, hivatalos tudomány éppen ellenkező oldalról mutatta be és nevezte ellenforradalomnak azt az országos felkelést, melynek szerencsi résztvevői közül sokat személyesen ismerünk, ismerhettünk. Ez a hiánypótló kiadvány az 1956-os forradalom szerencsi eseményeinek, szereplőinek, hősi halottainak kíván emléket állítani.

Köszönet az emlékezőknek, tisztelet és kegyelet az életüket áldozóknak!

Koncz Ferenc
polgármester

Szerencs Város Önkormányzata tisztelettel meghívja Önt az 1956. évi forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmából rendezett 2016. évi megemlékezésekre

OKTÓBER 21. (péntek)

09.00: Koszorúzás az Ifj. Tatay Zoltán Ifjúsági Sporttelep emléktáblájánál a Bocskai István Katolikus Gimnázium és Szakgimnázium diákjaival

10.00: Koszorúzás ifj. Tatay Zoltán emléktáblájánál a Jókai utca 16. szám alatt a Rákóczi Zsigmond Református Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola diákjaival

11.00: Koszorúzás Nagy Imre szobránál a Rákóczi út 111. szám előtt a Szerencsi Szakképzési Centrum Műszaki és Szolgáltatási Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája diákjaival

14.00: Tisztelgő emlékezés ifj. Tatay Zoltán sírhelyénél a református temetőben
Közreműködik: **Nagy József**
Tárogatón játszik: **Ringer István**

OKTÓBER 23. (vasárnap)

09.00: Koszorúzási ünnepség a Kossuth téren az 1956-os obeliszknél

Beszédet mond: **Koncz Ferenc** polgármester
Közreműködik: **Hegyalja Pedagógus Kórus**

10.00: Ünnepi megemlékezés a Rákóczi-vár színháztermében

1956 hőseire emlékeznek:

Demeter Ervin kormány megbízott

Műsor: **Bolyai János Katolikus Általános Iskola** diákjai

A koszorúzáson és a megemlékezésen közreműködik: **Nemcsák Károly**, Jászai Mari-díjas színész, érdemes művész

A programot az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulójára létrehozott Emlékbizottság támogatja.

AZ 1956-OS FORRADALOM A

Az 1956-os forradalom évfordulóin az ünnepi megemlékezések következetesen hallgattak, hallgatnak az országban, illetve az adott településen történt konkrét eseményekről. Ennek egyik legfőbb oka a hitelt érdemlő ismeretek hiánya.

Az események főbb vonulatait híven megörökítették a korabeli sajtó kiadványai és különféle rádióadók. Ezek a rendszerváltás hajnalán összegyűjtve könyv alakban is megjelentek. A különféle települések helyi történéseinek dokumentumai, plakátok, szórólapok, munkástanácsok, forradalmi bizottságok rendeletei nagy részben hiányoznak. A kor dokumentumait a Kádár-rendszer módszeresen begyűjtötte, illetve a megmaradtak nagyobb részét az „izgatás” vádjától tartó lakosság megsemmisítette. A szerencsi forradalmi események lehetőség szerinti pontos felidézését nagyrészt az egykori munkástanácsok és nemzetőrök visszaemlékezései segítségével állítottuk össze.

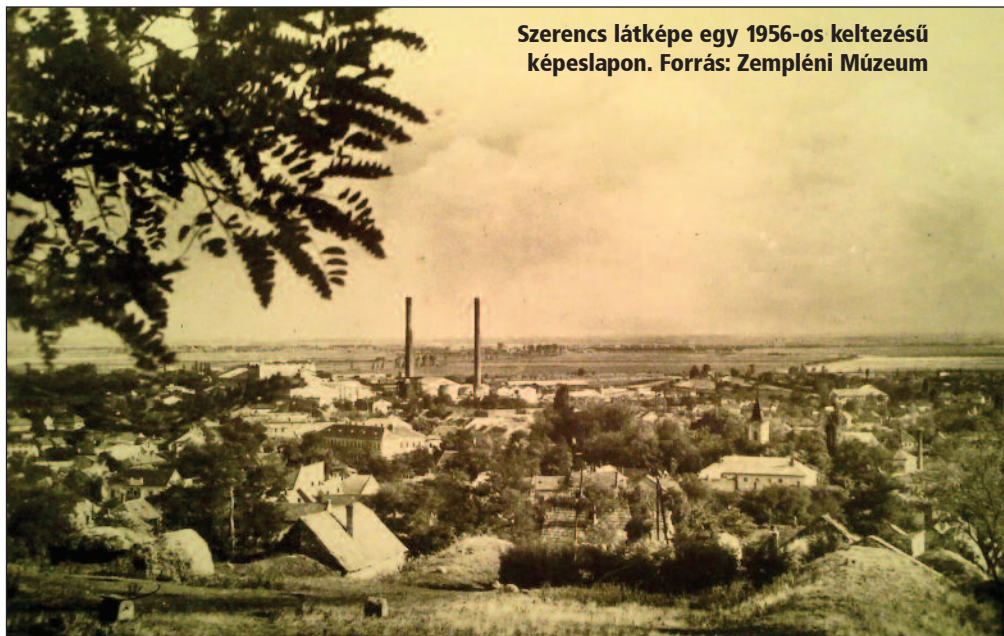
Nyugalomra intő helyi felhívás.

Az 1956. október 23-ai budapesti események híre gyorsan terjedt. Október 25-én, Miskolcon, az Egyetemvárosban egy hatalmas tömegmegmozdulás alakult ki, ahová végeláthatatlan, de rendezett sorokban vonult ki a DIMÁVAG Gépgyár, a Kohászati Művek és más miskolci üzemek munkássága, a középiskolák és szakmunkásképző intézetek diáksága és csatlakozott az egyetem előtt lévő ifjúsághoz. A nagygyűlés eredményeként egy 21 pontos kiáltványt fogalmaztak meg és fogadtattak el a megyei pártbizottsággal. E nap elejére a diósgyőri munkásság – az országban elsőként – megválasztotta az üzemi munkástanácsot. Másnap a városban megalakult a B.-A.-Z. Megyei Munkástanács, az egyetemen pedig a Diákparlament. E két szervezet irányító hatásköre az egész megyére ki-

terjedt a forradalom időszaka alatt.

Az események hírére és hatására Szerencsen is megindult a mozgolódás. Október 25-én az utcán nemzetiszínű szalagokat osztogattak a járóelőknek, a Tanácsháza homlokzatáról leverték a vörös csillagot. Az Árpád-hegyen lévő szovjet emlékmű bontását is megkezdték, de hamar abbahagyták. E nap estéjén Dr. Záhony Károly járási ügyész összehívta a járási és községi párttitkárokat, a rendőrség vezetőit, a járási és községi tanácselnököket a kialakult és a várható helyzet elemzésére. Megállapodtak abban, hogy a békés rendet, nyugalmat minden eszközzel meg kell őrizni. Október 26-án délelőtt a község főutcáján összeverődött a tömeg, mely rendezett sorokban felvonult a Járásbíróság épületéig, majd vissza. A cukorgyár kapujával szembeni sarkon, az akkori vendéglő-szálloda épülete előtt spontán tömeggyűlés alakult. Ezen a nagyközség munkásai és fiataljai mellett részt vett a helyi társadalom szinte minden rétege. A felvonulás és a tömeggyűlés délután

megisméltódott. Itt már határozott és kemény követeléseket fogalmaztak meg és a diktatúra felelős helyi lakójának kiadatását követelték. Már esteledett, amikor a tömeg a Járási Rendőrkapitányság épülete előtt követelte az ott lévő fegyverek átadását és az ott tartózkodó ÁVO csoport távozását. Ekkor Dr. Záhony Károly egy gépkocsi tetejére felállva nyugalomra intette a tömeget, melyből kiválva egy 7-8 fős csapat bement a kapitányság épületébe és átvette a rendőrség és az ott elhelyezett ÁVO csoport oldalfegyvereit. Azonnal civil őrzőket szerveztek és egész éjjel vigyáztak a rendre Ferenczi Sándor parancsnoksága alatt. A magára hagyott rendőrkapitányság ekkor már nem működött, Hora Gyula főhadnagy rendőrkapitány elbujkált. A megmaradt állomány megbízott parancsnoka Takács István nyomozó alhadnagy lett, aki később is a legvégsőig kitartott, ezzel a börtönbüntetést is kiérdemelte utólag. A megbízott járási rendőrkapitány egy Redele nevű rendőrtiszt volt.

Szerencs látképe egy 1956-os keltezésű képeslapon. Forrás: Zempléni Múzeum

SZERENCSI JÁRÁS TERÜLETÉN

A monoki erdőben lévő raktárt kiszolgáló, munkaszolgálatos (MUSZ-os) katonák egy része október 27-én Benyó József hadnagy vezetésével bejött Szerencsre, és részt vettek a Nemzetőrség megalakításában. Ennek parancsnoka Nemesvári Sándor egykori ludovikás tiszt, helyettese pedig Ferenczi Sándor lett. A nemzetőrség állomány nagyrészt helyi és környékbeli fiatalokból, valamint a forradalom oldalára áttért rendőrökből, sorkatonákból és hivatásos katonatisztekéből állt. Egy kb. 15 fős, sorkatonákból, katonatisztekéből, valamint 18-23 éves korú fiatalokból álló, úgynevezett „R” (rendfenntartó riadó) csoport az egész járás területén mozogott szükség szerint és szolgálati idejük alatt fegyvert viseltek. Egy másik, kb. 40 fős csoport rendőrökből, MUSZ-os katonákból, valamint 16-18 éves középiskolás és ipari tanuló fiúkból állt, akik fegyver nélkül, csak Szerencs területén láttak el szolgálatot.

Ezzel egy időben alakultak meg az intézmények forradalmi bizottságai, az üzemek, vállalatok, gyárak munkástanácsai, a Szerencsi Nagyközségi Munkástanács és a Járási Munkás-Paraszt Tanács. A Községi MT elnökévé id. Stelcz Gyulát választották meg, aki jó munkája eredményeként 1957. márciusi letartóztatásig tanácselnökként is szolgált. A Járási MT elnökévé Szopkó Gyulát választották, helyettesei Dr. Záhony Károly és Nagy Ferenc lettek. A teljes operatív szervezést és irányítást végig, a munkástanácsok működéséig Dr. Záhony Károly látta el, akinek november első napjaitól

kezdve a járás irányítása teljes egészében a kezébe került. A nemzetőrség irányítását és főleg a felügyeletét is ő látta el. Ekkor fő feladat volt megvédeni a forradalom tisztaságát, a járás közrendjét és biztonságát minden eszközzel és módon, úgy, hogy ne legyen lincselés, gyűjtogatás, se rablás és fosztogatás.

Rendkívül fontos szempontnak tekintették a lakosság lehetőség szerinti ellátását. A Járási MT a következő főbb rendeleteket illetve tájékoztatást adta ki:

– Mindaddig, amíg a Járási MT más rendelkezést nem bocsát ki, a helyi boltok nyitvatartási idejét a községi MT-ök állapítsák meg úgy, hogy a bolt naponta nyolc órát tartson nyitva.

– Ahol sütőipari üzem működik, gondoskodni kell arról, hogy tűzifa készlet huzamosabb időre rendelkezésre álljon. Az ilyen tüzelőanyagot más célra igénybe venni nem szabad.

– A községi boltok (Kisker. V. Fm. szöv.) vezetőit csak indokolt esetben lehet leváltani. Minden ilyen irányú helyi intézkedést be kell jelenteni a felettes járási szerveknek, hogy a leváltással járó kérdésekben intézkedés történhessen.

– A szeszőzdek további intézkedésig nem működhetnek. Arra kérjük a községi MT-okat, hogy a szeszőzdeknél tá-

A Szerencsi Cukorgyár az 50-es években.
Forrás: Zempléni Múzeum

rolt szeszféleségek megfelelő őriztetéséről gondoskodjanak. A készletből további intézkedésig kiadni nem lehet.

– A községi MT-kal kapcsolatban felmerülő működési költségeket a volt községi tanács költségvetéséből kell biztosítani. Minden felmerülő pénzügyi kérdésben a Járási Munkás-Paraszt Tanács pénzügyi csoportjához kell fordulni

– A Járási Munkás-Paraszt Tanács kéri a községi MT-kat, hogy a szerencsi piacra minél több árut hozzanak fel, mert csak így lehet biztosítani a folyamatos ellátást.

Szórólapokon azt is kérték a környékbeli falvak népétől, hogy hozzanak minél több élelmiszert a piacokra, és ne túsíják meg, hogy egyesek kapzsi ösztöntől hajtva a felhozott árut uzsoraáron adják el.

Ezekben a forradalmi napokban a nemzetőrség egyre inkább megerősödött és az egész járás területén biztosította a rendet. A kompromittált személyeket, akik ki voltak téve a nép haragjának (ávósok, párt-funkcionáriusok), a nemzetőrség „R” csoportja begyűjtötte Szerencsre és éjjel-nappal őrizték őket. A nemzetőrség soraiba egyre több (kb. 15-20) rendőr állt be, akik a fizetésüket rendszerben megkapták.

A Megyei Munkás-Paraszt Tanács Elnökétől.

A Megyei Munkástanács biztosította, hogy a Szerencsi Cukorgyár zavartalanul tovább dolgozzék. Mindent meg kell tenni tehát, hogy a szükséges cukorrépa mennyiség a cukorgyár címére feladásra kerüljön.

Gondoskodni kell arról, hogy a termelők a cukorrépa kiszedését és a begyűjtőhelyre történő beszállítását elvégezzék.

Biztosítani kell, hogy a cukorrépaszállításhoz kivезényelt tehergépkocsik és vasúti kocsik megrakása mindenütt megtörténjen. A községi munkástanácsok doboltassák ki a fentieket a községben, mert a termelők között az a rémhír terjedt el, hogy a répát nem kell átadni, mert a cukorgyár nem ad érte semmit. Ennek pedig az ellenkezője az igaz, mert a Megyei Munkástanács biztosítja, hogy a cukorgyár a cukorrépaért a cukrot és az egyéb járandóságokat kellő időben kiszállítsa és kiossza a termelőknek.

BNyV 1. sz. telepe, Szerencs

Az MMPT egyik szerencsi röpcedulája.

A korabeli Szerencsi Vasútállomás. Forrás: Zempléni Múzeum

A szerencsi forradalmárok legkiemelkedőbb tette az volt, amikor egy Csepel teherautónyi lőszert a monoki lőszeraktár telepéről felküldtek Budapestre. A rakomány október 28-án éjjel érkezett meg a Corvin-közbe, ahol Benyó József hadnagy adta át Pongrácz Gerelynek, a felkelők parancsnokának. Ezt Pongrácz Gergely meg is írta a forradalomról emlékező első könyvében, de a rakományt átadó hadnagy nevét nem tudta, mert elfelejtette. Ezt csak 1990 márciusában tudta meg, a korábbi szerencsi nemzetőről, Stelcz Gyulától, aki ekkor már a Történelmi Igazságtétel Bizottság alelnöke volt.

Két nemzetőr, Bohus Károly és ifj. Stelcz Gyula, akik éjjeli szolgálatot is vállaltak, felnyitották a titkos aktákat is tartalmazó pánccsaszekrényt és éjszakán át olvasták azokat. Ezekből az iratokból egy nagy utazótáskányit egy Rizner Béla nevű fogtechnikus nyugatra való távozásakor magával vitt. További sorsa ismeretlen.

Eközben Miskolcon, október 26-án – amikor Szerencsen a tömegmegmozdulás volt – történtek olyan epizódok, melyeknek komoly következményei lettek. Kora reggel elterjedt a hír, hogy az ÁVH éjjel fiatalokat tartóztatott le és egy részük reggelre sem ért haza. Ez a városban fölkorbácsolta a szenvedélyeket. A Zsolcai kapuban lévő megyei rendőrkapitányság épülete előtt, ahol az ÁVH megyei központja is volt, mintegy 8-9000 ember gyűlt össze. Ekkor a Búza-téren hetivásár volt, sok kíváncsiskodó csatlakozott hozzájuk.

A középiskolákban reggel a forradalom miatt kihirdették a tanítási szünetet, hazaengedték a diákokat, akik közül többnek arra vezetett az útja. A tömeg egyre hangosabban követelte, hogy engedjék szabadon az éjjel elfogott fiatalokat, továbbá azt, hogy kutathassák át az épületet. Némi tanakodás után az ÁVH parancsnok öt személyt szabadon engedett, de a népet ez már nem nyugtatta meg. Később az összes fogvatartottat, köztük a köztörvényeseket is szabadon engedték, de a felzaklatott nép nem hitt az ÁVH-nak. A parancsnok utasítására az épületből riasztó lövéseket adtak le. A lövések hallatán a kapuban őrt álló Antal Gyula törzsrőmester, valamint az első emeleti ablakban állók géppisztolyból tüzet zúdítottak a tömegre. A nép a környező utcákba rohant menedéket keresni. Az épület előtt csak halottak és jajgató sebesültek maradtak. Miután néhányan a közeli rendőrségről fegyvereket zsákmányoltak, az

összegyűlt sokasághoz sok lump elem, csavargó és más olyan személy is csatlakozott, akiknek volt elszámolnivalója az ÁVH-val. A sortűz hírére, a lövések hallatára a város minden pontjáról özönlöttek az emberek az ÁVO székhelye felé. A rendőrségi épülettel szomszédos ház tetejére felcipeltek egy golyószórót és az épületre irányították. A rendőrség sortűzét a szemben lévő Rudolf lakta nyábol sem hagyták szó nélkül. Azt üzenték, ha az ÁVO nem hagyja abba a tüzelést és nem adja meg magát, ágyúval fogják segíteni a népet. Közben a rendőrségi épület egyik pinceablakán kilépett civilbe öltözve a városszerte gyűlött, hírhedt Gáti Gyula ávos alezredes. A nép felismerte és elfogta. Agyonverték, majd lábánál fogva teherautó után kövte elvontatták a Zenepalota elé, ahol holttestét felakasztották a szovjet emlékműre. Közben megérkezett Ormosbányáról egy nagy csoport bányász teherautókkal és bekapcsolódtak az ostromba. Dél körül bejutottak az épületbe és megkezdődött a közelharc. Az ávosok használták a fegyverüket, dobálták a kézigránátokat. A néptömeg élén haladók a szobákban talált fegyvereket kidobálták az ablakon, ezt követően kívülről is lövöldöztek. Az ávosok egy része civilben elvegyült az ostromlók között, és észrevétlenül eloldalgott, de az első riasztó lövést leadó Antal Gyula törzsrőmestert és két társát felismerték és elfogták, majd átszállították a bíróság fogdájába. Az ostrom után, az ÁVH elestének hírére az ávosok és rendőrök szétszaladtak, Miskolc rendfenntartók nélkül maradt. A megyei MT beköltözött a megyei Tanács épületébe, ezzel jelképesen is átvette a megyében a hatalmat. Fegyveres rendfenntartó járőröket szerveztek és felfegyverezték az egyetemistákat.

Demonstráció Miskolcon. Forrás: B.-A.-Z. Megyei Levéltár

Egy jellemző epizód: a megyei PB első titkára, Földvári Rudolf, a megyei MT tagja, majd később a végsőig kitartó elnöke lett. Távollétében a PB-ban önkéntesen átvette a helyét Grósz Károly. Ő a PB képviselőjeként, vendéglátogatói minőségben megjelent a megyei MT-nál. Egy óvatlan pillanatban zsebre vágott egy lepecsételt, aláírt munkástanácsi igazolványt, majd régi nyomdabeli kollégái – Szűcs Andor és Sándor Nándor – segítségével elkészítette azok pontos mását. Az így hamisított igazolványokkal látta el a megyei és városi pártvezetés tagjait.

Az ostromot követő másnap, október 27-én reggel, a MT üléséhez idején újból tömeg gyűlt össze a nagyterem erkélye alatt, mert úgy tudták, sor kerül az ÁVH-s gyilkosok statáriális tárgyalására. Amikor – eddig részletesen nem ismert okokból – áthozták Antal Gyulát és két társát, elszabadult a pokol. A tömeg betódult utánuk az épületbe, követte őket a nagyterembe, majd Antal Gyulát, akit az ÁVH előtti sortűz kezdeményezőjének és fő bűnösének mondtak, megragadták, kihajították az erkélyre, onnan az utcára, ahol a felháborodott nép agyonverte, majd holttestét a Zenepalota előtti szovjet emlékműre felkötötték. A másik két elfogottnak sikerült elmenekülnie. Ezzel lezárult Miskolcon a forradalom véres szakasza.

Szerencsen és környékén békésen, nagyobb incidensektől mentesen teltek a forradalom napjai. A Járási MT tagjai éjt nappallá téve végezték szervezői munkájukat. A környék községeinek, falvainak túlnyomó többségben megszervezték, segítették a munkástanácsok működését. Ebben kiemelkedő munkát végeztek: id. Czink Zoltán és Márkus Károly munkástanács tagok. Mint mindenütt ilyen helyzetben, itt is akadtak szélsőségesen radikális megoldásokat (önkéntes

lincselések) követelők is néhányan, de ezeket sikeresen meggyőzték és letettek követelésükről. Később azt is belátták, hogy akkor az életüket, illetve szabadságukat kockáztatták. A forradalom helyi vezetésének kiválasztását visszaigazolta a lakosság nagy többségének bizalma. Jóindulatú hozzáállást tanúsítottak a forradalmárokkal szemben, illetve tevékenységükkel kapcsolatosan. Például Fodor János rendőr százados, és Báncs Miklós, a katonai kiegészítő parancsnokság vezetője a forradalmi napok alatt, illetve a megtorlások idején. November 4-én azt a hírt kapták a város lakói, hogy szovjet csapatok érkeznek Nyíregyháza irányából. A gyári munkások és a fiatalság fegyvert követeltek a védekezéshez, azzal fenyegetőztek, ha nem kapnak, szereznek maguknak. Az erőszakos cselekmények elkerülése érdekében Ferenczi Sándor, a nemzetőrség parancsnoka valamint id. és ifj. Czink Zoltán a község határában fehér zászlóval várták az oroszokat. A kb. 20 fős szovjet egységgel tárgyalva kiderült, hogy nem akartak Szerencsre bevonulni, csak leszakadtak csapatostól és utánuk sietnek Miskolcra. Ferenczi Sándor a szovjet gépkocsi sárhányójára állva kísérte őket végig Szerencsen, hogy ne legyen probléma.

Ugyanezen a napon, a korábban a nemzetőrséghez csatlakozott MUSZ-os katonák Benyó József hadnagy vezetésével elindultak Budapest felé az oroszok ellen harcolni. Kora reggel a nemzetőrség nagyobb része hazament, egy másik, kb. 16-20 fős csoportja elindult Sátoraljaújhelyre, a Kummert Károly vezetésével álló nemzetőrök által értük küldött teherautóval. Az újhelyiekhez más fegyveres csoportok is csatlakoztak Miskolcra, Sárospatakról és Mádról. A kőkapui üdülő épületében alakították ki harcállás-

FELHÍVÁS 1956-OS EMLÉKEK GYŪJTÉSÉRE

Idén ünnepeljük az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulóját. Az 1956-os eseményekről és a forradalmat követő időszakról kevés helyi vonatkozású dokumentum, fotó maradt fenn, a szerencsi Zempléni Múzeum sem őriz sok emléket ebből az időszakból.

Szerencs Város Önkormányzata és a Zempléni Múzeum közös felhívást tesz közzé, amelyben arra kérünk mindenkit, aki a korsszal kapcsolatban fotókkal, dokumentumokkal rendelkezik, hogy bocsássa a Zempléni Múzeum rendelkezésére, eredeti vagy másolati formában.

A korabeli emlékek gyűjtésével célunk, hogy minél részletesebb képet kapjunk a – főként szerencsi – eseményekről, megőrizzük ezen emlékeket és átadjuk az utókornak.

Információ: Zempléni Múzeum, 3900 Szerencs, Rákóczi-vár. Tel.: 47/777-770

pontjukat mintegy 150-en. A szovjetek november 9-én – megszállva az odavezető utakat – a csoport felszámolására készültek. Kummert Károly, belátva a harc kilátástalanságát, a felajánlott fegyverletételi feltételeket elfogadta. Annak értelmében szabadon eltávozhattak, sőt, a kapitulálókat gépkocsin hazaszállították. A szerencsi nemzetőrök éltek is ezzel a lehetőséggel. A fegyveres ellenállás utolsó szikrája ezzel kihunyott. A szovjet segítséggel uralomra került új hatalom a járási, községi, üzemi munkástanácsok uralmát még hosszú hetekig nem tudta megtörni. November 9-én a nemzetőrség is feloszlott Szerencsen, az eltávozók lepecsételt, aláírt igazolást kaptak.

Pillanatkép a 2014-es szerencsi megemlékezésről.

A forradalom bukása után az új kommunista hatalom megtorolta a munkás-tanácsok és a nemzetörség vezetőit. A járási, községi, üzemi munkástanácsok vezetőinek, tagjainak egy részét letartóztatták. Börtönre ítélték többek között Szopkó Gyulát, Dr. Záhony Károlyt. Kétszer is internálták rab-munkatáborba id. Czink Zoltánt. Vizsgálati fogságban tartották a munkástanácsok több tagját, valamint a nemzetörség vezetőit. Ők hosszú hónapokon keresztül rendőri felügyelet alatt álltak, kommunista ünnepeken begyűjtötték őket. Azoknak a nemzetőröknek, akik a forradalom alatt sorkatonai állományban voltak, több szerencsájük volt. Őket ugyanis parancsban felszólította Maléter Pál honvédelmi miniszter és Király Béla, a nemzetörség főparancsnoka, hogy lakóhelyeiken álljanak be a nemzetörségbe. Közülük kettőt, Bohus Károlyt és Stelcz Gyulát azért ítélték Szerencstől 200 km-es körzeten kívüli távolságtartásra, mert feltörték és tanulmányozták az ÁVH titkos iratait. A sorkatonai nemzetőrök ügye katonai bíróság elé került, akik sokkal humanusabban viszonyultak az ügyekhez, mint a civilek. Báncs Miklós kiegészítő parancsnok határozottan kiállt amellett, hogy ő szólította fel a Szerencsen itthon tartózkodó katonákat a nemzetörséghez történő csatlakozásra.

Az 56-os forradalomnak voltak olyan szerencsi hősei, illetve áldozatai, akik nem Szerencsen, hanem távol tevékenykedtek. Ifj. Tatay Zoltán harmadéves állatorvostan hallgató október 24-én, Budapesten, a 32-esek terén harcoló sebesülteket mentett, miközben géppisztolyosorozat oltotta ki életét. Holttestét lovaskocsival vitték be az Állatorvos Tudományi Egyetemre, ahol az udvaron az Élettani Tanszék előtti füves részen elhantolták. Holttestét 1957 tavaszán hazahozták Szerencsre, és március 15-én, őrjáti tömeg kíséretében a református temetőben temették el.

Oleár István, 24 éves szerencsi fiatalembert november 4-én reggel haldokolva, eszméletlen állapotban, haslövessel vitték be Budapesten a II. sz. Sebészeti Klinikára, ahol még a műtét előtt, 8 óra 45-kor meghalt (fotónkon a kórlap másolata balra). Lábcédula nélkül vitték át a kórbonctani intézetbe. Később, mint ismeretlen, tömegsírban eltemették. December 20-ai exhumálásakor hozzátartozói megismerték. Kabátját az intézet padlásán megtalálták. Az ezen észlelt sérülés megfelelt az elhunyt sérülési helyeivel. Sebesülésének körülményei, pontos helye ismeretlen. Az viszont jelzés értékű lehet, hogy a szerencsi római katolikus temetőben lévő sírján „Pro patria” felirat van.

A szerencsi Rabócz Lajos a rétsági laktanyában szolgált gépkocsivezetőként. Október 30-án este 8 óra körül gépkocsiján négy tisztet: Spitz, Vajda és Tóth főhadnagyokat és Balajda hadnagyot szállította. Felsőpetényben, miután hírt kaptak arról, hogy az ottani kastélyban őrzik Mindszenty József hercegprímást, az őt őrző 14 ávóst leszerelték és a bíborost a rétsági laktanyába magukkal vitték. Onnan másnap kora reggel három harcokocsival és egy rohamlöveggel biztosított Wippon autóval, melyet megint csak Rabócz Lajos vezetett, Budapestre vitték. Ők is hősei illetve áldozatai voltak a forradalmi eseményeknek.

A forradalom összes aktív és passzív résztvevője, ha esetleg életük irányát később másfele fordították is, utólag az már a megtörténtekeket semmiképpen nem módosítja. A lejárott események és azok szereplői kitörülhetetlenül beépültek a történelem folyamába. Az emberek életében pedig megkezdődött a megmásíthatatlanba való kényszerű beletörődés, majd a felejteni akarás korszaka. Az emberek élni, túlélni akartak.

Ezen összeállítás Czink Gyula egykori nemzetőr, Márkus Károly egykori járási munkástanács tag, Stelcz Gyula egykori nemzetőr, a Történelmi Igazságtétel Bizottság alelnöke, Török Béla egykori nemzetőr, Czink Zoltán egykori járási munkástanács tag visszaemlékezései alapján, valamint Dr. Balás István: 1956 forradalma Miskolcon című kiadványa felhasználásával készült. Összeállította és lejegyezte: Jávorkai János.

Sebészeti kórlap			
Törzshívási szám:	Név: Kórház: Kérelm: II. sz. Sebészeti Klinika	Kórházszám:	7/4.
Órarendszám:		Ostály:	
Műtét napjának:	Órarendszám:	Kórterem:	
A BETEG			
Név (születési név is):	Oléár István	Pályázat:	195. év XI. hó 24. nap 20. 45 perc
Anyja neve:	Kókai Erzsébet	Elbocsátva:	195. év ... hó ... nap ... óra ... perc
Születési helye:	Szerencs	Időpontja:	
Életkor:	1952. év ... hó ... nap	Ország:	Hungary
Iskolai végzettség:	Főiskolai végzettségű	Állapot:	Elbocsátott állapot
Állapot:	Sp. XIV. Gyertyán-u 14	Műtét típusa:	
Állapot:	Sp. Szőlőgyár	Meghalt:	195. év XI. hó 24. nap 8. 45 perc
Legközelebbi hozzátartozó neve és címe:		Ápított napok száma:	
Beküldő orvos:	Felvévő orvos: Berárdorfer	Órarendszám:	
Kórterem:			
Röntgenfelvétel:			
Kórházi feljegyzés:	Yulius noly. abd.		
Kórházi feljegyzés (kórházi):			
NYILATKOZÁS: A szülészes által beavatkozás történetéről és esetleges következményeiről nyert feljegyzés alapján bejegyzem, hogy azt ezáltal — gyermekem — gondatlanom — gondatlanom elvágásuk.			
195. ... év ... hó ... nap			
I. László II. Béla III. Béla (örv. napv. napv.) aláírás			
Egyéb:			
Haldokolva, eszméletlen állapotban hozták. Műtét előtt meghalt. Lábcédula nélkül vitték át a kórbonctani intézetbe. Itt később mint ismeretlen tömegsírban eltemették. 1956 XI. 20-án exhumálásakor hozzátartozói megismerték. Kabátját az intézet padlásán megtalálták. Ezen észlelt sérülés megfelelt az elhunyt sérülési helyének.			

A Szerencsi Járási Munkás-Paraszt Tanács: Szopkó Gyula választott elnök; Dr. Záhony Károly elnökhelyettes, később elnök; Nagy Ferenc elnökhelyettes.

Pusztai Béla, Orosz János, Czink Zoltán, id. Czink Zoltán, Köves József, Oszonics Bertalan, Kovács József, Nagylaki Andor, Sebő Zoltán, Fejér András, Szaál Miklós, Tóth Kálmán, Bánics Miklós, Dobó Antal, Rizner István, Rizner Orbán, Tóth István, Rácz Imre, Orosz Pál, Kiss Kálmán, Pusztai Barnabás, Ferenczi Sándor, Laczkó Pál, Szabó József, B. Tóth Mihály, R. Kovács László, Gönczi Ferenc, Tóth János, Kolozsvári László, Berlik József, Bodnár Béla, Tóth Barnabás, Márkus Károly, Svács János, Bátori Andor, Takács János, Kocsis Károly, Sebő Sándor, Székely János.

Szerencsi Nagyközségi Munkástanács: id. Stelcz Gyula elnök.

Az „R” csoport tagjai: Bohus Károly, Czink Gyula, Czink Zoltán, Farkas Andre, Szinyei János, Richter Lajos, Örkényi Károly, Kincses István, Kincses András, Bendik György, Simon András, Vajtó Gyula, Stelcz Gyula.

Nemzetőrség: (A Szerencsi Járási Munkás-Paraszt Tanács irányítása alatt működött): Nemesvári Sándor parancsnok; Ferenczi Sándor parancsnok helyettes.

Török Béla, Görög László, Görög János, Percesi István, Tóth István, Berlik József, Nagy Pál, Kondás Tibor, Dezső József, Csiki Bálint, Csomós András, Berta István, Somplák László, Diósi Dénes, Szűcs Gyula, Bártfai István, Mogyorósi János, Vigh László, Merczi Mihály, Varga László, Berlik Vendel, Roskovenszky Tamás, Békesi Gyula, Bliszkó László, Iglár László, Orgona István, Tóth László, Csóri Barnabás, Jávorkai Endre, Jávorkai János, valamint ismeretlen nevű MUSZ-os katonák.

Üzemi vállalati munkástanácsok:

Cukorgyár: Fancsalszki István, Kosaras László, Romancsik András. **Csokoládégyár:** Baracza Jenő, Dancs Pál, Sebők Sándor, Réda József. **Vasútállomás:** Üveges Kálmán, Nyíri Géza, Berlik József, Szűcs József. **MNB szerencsi fiókja:** Lakárdy Albert, Zsíros Zoltán, Ringer Ferencné.

A Rákosi-címert 1956 októberében távolították el a cukorgyár épületéről.
Forrás: Zempléni Múzeum

44 45/1956/6

Közlemény

A Szerencsi Munkás-Paraszt Tanács az alábbiakat teszi közzé:

1. A Munkás-Paraszt Tanácson belül ügyeket intéző csoportok alakultak, ezek a következők:

Elnökség	Mezőgazdaság	Oktatás
Nemzetőrség	Közigazgatás	Tájékoztatás
Közellátás	Hírközlés	Pénzügy
Közlekedés		Iparügy

2. A munka folyamatosága és intézése azt követeli, hogy Szerencs község és az egész járás dolgozó népe problémáikkal a megfelelő csoporthoz forduljanak.

A csoportok nevét, helyét és telefonszámát az alábbi kimutatás tartalmazza:

Megnevezés	Utca, házszám	Szobaszám	Telefonszám
Elnökség	Rákóczi u. 74. (volt Rendőrkapitányság)	2	24 hálózati, 1 mellék
Nemzetőrség	"	13	3 mellék
Közellátás	Rákóczi u. 65. (Kisker. V. központja)		79
Mezőgazdaság	Rákóczi u. 74. (volt Rendőrkapitányság)	11	4 mellék
Közlekedés	"	12	5 mellék
Közigazgatás	"	3	K
Hírközlés	"		3-as központ
Oktatás	Rákóczi u. 63. (Gimnázium)		120
Tájékoztatás	Rákóczi u. 74. (volt Rendőrkapitányság)	5	
Pénzügy	volt Ipartestület		98
Iparügy	volt Ipartestület		98

Ismételtlen arra kérjük a dolgozó népet, ügyeljenek csak a megfelelő csoportokhoz fordulni személyesen vagy telefonon.
Magyarázat: telefonszámmal a mellék jelzés azt jelenti, hogy előbb a volt rendőrség 3-as központja hívandó és az kapcsolja a mellék telefonszámát.

Szerencsi Járási Munkás-Paraszt Tanács

1956-os tájékoztató röplap a szerencsi lakossághoz.

SZERENCSCS 1956-OS HŐSE

1956. október 23-án a születő forradalom hevülete hatja át hallgatóinkat a Mária utcai kollégiumban is. Zoltán október 24-én veszi orvosi köpenyét és elindul életet menteni. Fegyverropogás közepette keresi a segítségre szoruló sebesülteket. A Harminckettesek terén egy kapualjba húzódik a golyózápor elől. Nem messze tőle, a téren egy földön fekvő, segítségért könyörgő, súlyos sebesültet vesz észre, odakúszik hozzá. Fehér köpenyében könnyű célpont és egy géppisztolyosorozat kíméletlenül lekaszabolja. Tatay Zoltán életét áldozza egy ismeretlen, sebesült honfitársa megmentése érdekében. Életlen teste még másnap reggel is ott fekszik a tér kövén. A tragikus hír eljut a főiskolára. Október 25-én két évfolyamtársa, egy hivatalsegéd kíséretében elindul a térre. A kihűlt testet kis kocsira helyezik és betolják az

Tatay Zoltán 1936. június 1-jén született Szerencsen. A Sárospataki Állami Rákóczi Gimnázium reál tagozatán kitűnő eredménnyel érettségizik. Az édesapa, idősebb Tatay Zoltán, Szerencs köztisztviselőként álló állatorvos volt. Fiát is erre a pályára szánja, aki sikeresen felvételizik az Állatorvos-tudományi Egyetemre. 1956. szeptember 1-jén még beiratkozik a III. évfolyam első félévére, de az ide tartozó rovatok üresen maradnak, csupán egy rideg bejegyzés tudatja: 1956. október 23-án meghalt. (A nap megjelölése – mint később kiderül – téves.)

egyetemre. A Sebészeti Tanszéken ravatalozzák fel. Az intézmény igazgatója, Urbányi professzor értesíti a szülőket, akik 27-én megérkeznek Szerencsről. Még aznap este elhantolják a testet a kémiai tanterem bejárata közelében. A sírhalomra egyszerű fakereszt kerül, rajta a felirat: Tatay Zoltán, élt 20 évet. A lélekben meggyötört szülők másnap indulnak haza és csak hónapok múlva jön fel az édesapa Pestre, akkor válik lehetővé, hogy kihantolják fiát ideiglenes nyughelyéről és szülővárosába szállítsák. Ifj. Tatay Zoltán 1957 márciusában kerül végső nyugalomra a szerencsi református temetőben. A temetésre óriási részvét mellett kerül sor. Valójában ez Szerencsen a forradalom leverését követően az utolsó nyilvános, bár néma tüntetés. A család nemsokára sírkövet emeltet a nyughely fölé. Rajta Zoltán egyik költeményének két sora: S az árbóc fölött / Számon kérni ott áll az Isten. A Szerencsi Városi Állategészségügyi Centrum emléktábláján együtt szerepel idősebb és ifj. Tatay Zoltán neve. A diktatúra évtizedei alatt nem

sok szó eshet Tatay Zoltánról, a rendszerváltás után omlik le a hallgatás fala. A szülőváros nem feledkezik meg mártír fiáról, ebben nagy szerepe van a szerencsi Zemlényi-Szirmai állatorvos házaspárnak, Tatay Zoltán egykori egyetemi társainak, barátainak. Kezdeményezésüket pártolva a város önkormányzata és társadalmi szervei példamutató módon állnak melléjük. Az összefogás első jele 1998-ban egy alapítvány létrehozása (56-os alapítvány Tatay Zoltán emlékére). A város ifjúsági sporttelepe is Tatay Zoltán nevét kapja, épületének falán márványtábla őrzi a névadó emlékét. Az októberi forradalom ünnepén ezen a helyszínen és a sírhelynél minden évben koszorúzással adóznak Szerencs hős fia emlékének. Végül, de nem utolsósorban említhető, hogy a városban utcát is elneveztek az idősebb Tatay Zoltánról. Az alma máterben a Kémiai Tanszék emléktáblája idézi a szerencsi hős alakját.

Kivonat Dr. Kutas Ferenc, a Magyar Állatorvosok Lapja 2007/11. számában megjelent cikkéből.

PÁLYÁZATI TÁMOGATÁS AZ 1956-OS EMLÉKEZÉSRE

Magyarország Kormánya a 2016-os esztendőt az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékévé nyilvánította, valamint létrehozta az 1956-os Emlékbizottságot. Az Emlékbizottság számos kategóriában írt ki pályázatot, amelyek célja, hogy támogatást nyújtsanak önkormányzatoknak, intézményeknek, civil szervezeteknek a 60. évforduló méltó megünnepléséhez.

Szerencs Város Önkormányzata két pályázati kategóriában is benyújtotta támogatási igényét. A „Büszkeségpont” pályázati kategóriában az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeinek, hőseinek és áldozatainak emléket állító közterületi emlékművek, emlékhelyek megvalósítására lehetett pályázni. Az önkor-

1956
2016

A MAGYAR
SZABADSÁG
ÉVE

mányzat által beadott projekt célja, hogy a Kosuth téren található jelenlegi obeliszk kiegészítésével, kibővítésével egy 1956-os emlékmű jöjjön létre. Szerencs pályázatának elbírálása folyamatban van, bízunk benne, hogy hamarosan kedvező választ kapunk a pályázatkezelőtől.

Egy másik kategóriában, a „Sinkovits Imre”

pályázat keretében beadott pályázatunk kapcsán a napokban érkezett meg az Emlékbizottság kedvező döntéséről szóló értesítés. Így Szerencs Város Önkormányzata 2017. április 30-ig az 1956-os forradalmat felidéző, a hősöknek, áldozatoknak emléket állító kulturális és tudományos programokat, rendezvényeket szervezhet, amelyek megvalósítására kétféle millió forint támogatást ítélt meg az Emlékbizottság. A programsorozat első eseményei 2016. október 21-én és 23-án lesznek a szerencsi 1956-os emlékhelyeknél, majd az év további részében – jövő év áprilisáig – számos rendezvény, többek között konferencia, kiállítás, szavalóverseny is követi ezeket. Minden érdeklődőt szeretettel várunk a programokra!

A programot az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulójára létrehozott Emlékbizottság támogatja.

TATAY ZOLTÁN (1936-1956)

“EGY NÉP
AZT MONDTA:
ELÉG VOLT!”
MÁRAI SÁNDOR

1956
2016

A MAGYAR
SZABADSÁG
ÉVE